

MAN LIKE BIOSOCIAL SYSTEM

ZHIVKO ZHECHEV

ASSOCIATE PROFESSOR PHD
DEPARTMENT OF "SOCIAL WORK"
AT "KONSTANTIN PRESLAVSKY" - UNIVERSITY OF SHUMENBULGARIA
ZHIVKOZ@ABV.BG

ABSTRACT: MAN IS A COMPLEX BIOSOCIAL SYSTEM. IT IS BIOSOCIAL CREATURE WHICH IS AN IMPORTANT LINK IN THE CHAIN OF LIVING ORGANISMS ON EARTH. IT REPRESENTS A MULTILEVEL SYSTEM IN WHICH THEY ARE RELATED BIOLOGICAL, SOCIAL AND SPIRITUAL BASIS. THIS ARTICLE CLARIFIES CONCEPTS: INDIVIDUAL HUMAN PERSONALITY. HIGHLIGHTS ARE THE ESSENTIAL DIFFERENCES BETWEEN THE HUMAN BEING - MAN AND OTHER SPECIES - ANIMALS. EMPHASIZES THAT MAN IS BORN AS A BIOLOGICAL INDIVIDUAL, BUT IS FORMED BY THE NORMS OF THE SOCIETY THEY BELONG ACQUIRES SOCIETAL VALUES AND BEGINS TO PERFORM CERTAIN PUBLIC FUNCTIONS. ALL THIS CHARACTERIZES BIOSOCIAL HUMAN NATURE.

KEY WORDS: INDIVIDUAL, HUMAN, PERSON ANTHROPOGENESIS, SOCIOGENESIS, SOCIALIZATION ANTROPOSOCIOGENESIS

Елементи на всички социални системи са хората. Включването на човека в обществото се осъществява чрез различни социални общности, които всяка конкретна личност персонифицира: социални групи, социални общности, социални институти, социални организации и системата на приетите в обществото норми и ценности, т.е. чрез културата. По този начин човека се оказва включен в множество социални системи, като всяка от тях оказва върху него систематизирано въздействие. Човек по този начин не е само елемент от социалната система, но и самият той представлява система с много сложна структура. Той е съвкупност от обществени отношения, продукт на обществото

Човекът е сложна биосоциална система. Той е биосоциално същество, което се явява важна брънка от веригата на живи организми на планетата Земя. Той представлява многостепенна система, в която са свързани биологичното, социалното и духовното начала. От тази отправна точка следва да се изясни какъв е произходът на човека, като същевременно се разграничи в него биологичното от социалното.

Въпросът за произхода на човека вълнува умовете както на индивидуално, така и на глобално ниво. Понастоящем изследванията в тази посока вървят по три главни линии:

1. Уточняват се така наречените точки на разклонения в развитието на човека, отделят се тези, които показват възникването на съвременния човек, като същевременно се установяват липсващите звена.
2. Изследват се генетичните предпоставки и генетичните механизми на трансформация на човешките предци и формирането на отличителните свойства на човека (местонахождение, използване на оръдия на труда, сложни форми на трудова дейност и социалност).

3. Уточнява се общата теория *антропогенеза* - процес на отделяне на човека от животинския свят. Изучава се процеса на създаване на обществото – *социогенеза* и двуединния, и неделим процес на развитие на човека и обществото – *антропосоциогенеза*.

Сред науките, занимаващи се с изследване на проблема за произхода на човека могат да бъдат посочени: история, философия, антропология, психология, генетика, демография и социология. Много от това, което вече е достояние на науката е резултат от дълбоко изучаване на различни факти и гениални догадки. Търсенията на предците – учени са свързани с гениални догадки и легенди, които разказват за човека, като появил се от нищото, по волята на боговете или от самата природа.

Научното изследване на произхода на човека - *антропогенеза* е поставено през 19 в. от ЧАРЛЗ ДАРВИН в книгата му „Произход на човека и половия отбор” (1871), където за първи път е формулирана идеята за произхода на човека и съвременните човекоподобни маймуни от общ древен прародител.

Друг фактор на антропогенеза разкрива ФРИДРИХ ЕНГЕЛС „Ролята на труда в процеса на превръщане на маймуната в човек” (1850), където обосновава твърдението си, че именно трудът се явява решаващ фактор за еволюционното превръщане на древния прародител на човека в социално и културосъздаващо същество.

През 20 в., посочените по-напред идеи са обединени в обща *концепция за биосоциалната природа на човека*.

Като важна отправна точка на тази статия следва да се изяснят понятията: *индивид, човек, личност*.

Индивид

Всяко биологично същество (биологична единица) в оръждаващия природен свят е индивид. Индивид е слонът, кокошката, славея, но и човекът. В този смисъл може да се говори за *биологичен индивид*.

С понятието *индивид* обикновено се обозначава *човек като единичен представител на една или друга общност*. Тази характеристика дава възможност един човек да се откроява от останалите, според неговите неповторими и уникални личностни качества.

Съвременната наука отделя особено внимание на т.нар. *пренатална общност* – взаимодействието между майката и човешкия плод, по време на бременността. Но тази общност включва в себе си още взаимоотношения със съществуващия около нея свят. Налице са научни доказателства, че този плод избирателно усвоява обръщения и въздействия върху него, чрез „ракетата - носител”, майката. У двумесечния ембрион започва да се формира централна и периферна нервни системи, и започва да реагира на сигнали, които му изпраща света, намирайки се в корема на майката. Петмесечния ембрион вече е способен да чува силни звуци, да реагира на ласки и думи, да се плаши и т.н. ВД предродилния период детето /зародиша/ напълно зависи от поведението и настроението на майката и така започва неговият емоционален и интелектуален живот.

Така индивидът се развива във вътрешноутробния период. Но може да се каже още, че *понятието индивид се формира още при зачеването*, като в същото време се появява и неговата индивидуалност, за която следват подробни пояснения по-нататък в лекцията.

Човек

Това е индивид, който се отличава от останалите биологични индивиди по това, че има изправена стойка, ходи на два крака, притежава говор и съзнание - втора сигнална система, което го отличава от останалите индивиди, които притежават само първа сигнална система. На практика това са биологичните и вродените характеристики на човека. Това го прави уникален и неповторим вид на планетата Земя.

Човешкият индивид се идентифицира с биологическия вид "homo sapiens" – „разумен човек“, т.е. с цялата съвкупност от свойства и качества отделящи този биологичен вид от другите, независимо от неговата раса, пол, възрастово различие и т.н. Думата човек обединява всички хора живеещи или живели някога на земята.

Всеки конкретен представител на човеците е човешки индивид. Той има всички техни характеристики като биологичен вид, но неговото психично е функция от овладяването на предметния обществен - исторически опит. А това е необходимо условие за поставяне началото на съвършено ново образование, което е личността и за което става въпрос по-нататък в лекцията. В този смисъл може да се говори за **социален индивид**.

Според съвременните представи, процеса на произхода и развитието на човека има следните по-важни етапи:

1. **Ramapithecus** или *Рамапитек* – Живял преди 14-20 млн. години. Терминът произхожда от словосъчетанието на „Рама“ — герой от индийския епос и гръцката дума „pithekos“ — маймуна. Това е изкопаема човекоподобна маймуна, чиито останки са намерени в Южна Азия, Източна Африка и Европа. Рамапитекът яде растителна храна: семената на треви, корени, листа и стъбла на растения. Първите същества от този вид са използвали системно оръдия на труда;
2. **Australopithecus** или *Австралопитек* – Живял преди 5-8 млн. години. Терминът произхожда от словосъчетанието на латинската дума *australis* — южен и гръцката дума „pithekos“ — маймуна. Многобройни негови останки са намерени на територията на Южна и Източна Африка – Етиопия, Кения, Танзания. Живеел е на групи, като се е изхранвал с плодове, семена и сурово месо. Тези човекоподобни маймуни са значително по-приличащи на човека, отколкото техните предшественици. Те са ходили изправени. Техния ръст е бил около 120–170 см, и тегло около 25–45 кг. Обемът на мозъка е бил около 450 - 700 cm³ (малко по-голям от мозъка на съвременните човекоподобни маймуни и около 35% от този на съвременния човек). Но австралопитека още не чможе де се смята за човек, тъй като той не прави примитивни оръдия на труда, които са отличителна черта и признак на човека. Налице са обаче научни доказателства, че австралопитеците започват да използват частично обработени оръдия на труда - примитивни сечива като остри камъни, рога и зъби от животни.
3. **Homo habilis** или *Сръчният човек* – Живял преди приблизително 2,5 до 1,8 милиона години. Науката приема, че той произлиза от австралопитеците. Той е един от най-старите видове в род *Ното* (*Човек*). Ръстът му е бил около 130 см. Обем на мозъка около около 650-680 cm³. Там, където са открити останки от Сръчен човек, са намерени и най-старите примитивно изработени сечива - изострени камъни, което има ключово значение за разбирането на хода на човешката еволюция. Те са били изработвани предимно от кварц – материал, който е бил обилен по неговите местообитания. Използвал е предимно растителна

храна, но понякога и месо. Налице при този вид праचовеци вече е бил половият диморфизъм - значителни различия във външността, телесните функции или поведение, между мъжки и женски индивиди, които различия не са свързани с половите органи.

4. ***Homo erectus*** или *Изправеният човек* – Живял преди 1—1,3 млн. години. Той има обем на мозъка 800—1200 см³, приближаващ го до съвременния човек, чийто мозъчен обем е 1200—1600 см³. Общественият живот на този *Homo* е по-сходен с този на съвременните хора, отколкото с този на предходните видове. Съществуват хипотези, че той е можел да си служи и контролира огъня, като най-старите признати данни за това са от преди 300 хиляди години, към края на съществуването на вида. Това му позволява да премине към печена и варена храна. Започва да овладява речта и да прави достатъчно свършени оръдия за лов.
5. ***Homo sapiens sapiens*** или *Разумният човек* – преди 150 – 200 хиляди години. Пряк потомък на *Homo erectus*. Това е съвременният човек. Негови потомци са следните подвидове:
 - ***Homo neanderthalensis*** или *Неандерталски човек*. Натрупват все повече научни доказателства, които показват, че той се различава съществено от съвременния човек, с когото се е развивал успоредно, но като отделен вид. Все пак наличните научни данни за неандерталците показват сходство със съвременните европейци. Видът е живял 350 000 – 24 500 г. преди новата ера. Отличавал се е със сравнително нисък ръст – 168 см. и обем на мозъка, който е значителен - 1400-1600 см³ и повече. Неандерталците живеели като ловци и събирачи на диви плодове. Обитавали са предимно Европа, Югозападна Азия и Източното Средиземноморие. Предпочитано от тях обитание е била Северна Испания, където битували в пещерите, подходящи като подслон за зимуване.
 - ***Кроманьонски човек*** – Живял преди 40-50 хил. години. По външен вид кроманьонеца и по нивото на интелекта се приближава много до съвременния човек. Предполага се, че е бил висок около 1,75 м. - 1,95 м. Обемът на мозъка му е около 1600 см³. Той има способност да организира колективни форми на трудова дейност, да строи жилища, да прави дрехи, да използва високоразвитите реч и др. Терминът "Кроманьонец" се е използва като наименование за всички анатомично модерни праисторически европейци.

Учените смятат, че върху процеса на човешката еволюция оказват влияние космически фактори: степента на слънчева активност; периодичната смяна на магнитените полюси на Земята и др. Археолозите също така обръщат внимание, че намерените местообитания на древните хора съвпадат с местата на интензивно движение на литосферните плочи, разломите и цепнатините намиращи са в земната кора, което означава повишени нива на радиацията. Не е изключено тектоничните, вулканичните, сеизмичните и радиационните катаклизми да са оказали съществено влияние върху растителността и оттам на климатичната панорама на човешката прародина. Под влияние на радиацията висшите растителноядни примати рязко променят своите стереотипи на поведение: започват да предпочитат месото пред растителната храна, появява се способност да се освобождават от слепите животински инстинкти.

За да премине човешкото същество *дългата линия индивид – човек – личност* от важно значение е изменението на структурата и строеж на мозъка. Например, при

животните полукълбата се дублират като строеж и функция. Установено е че в един момент от еволюционното развитие у човека двете полукълба започват действат по различни програми. По такъв начин възможността на психиката и нейната пластичност съществено се увеличава. Това, разбира се е валидно и за съвременния човек. Но в праисторическия период това дава възможност на човек на видоизменя своето поведение.

Какви са съществените разлики между човешкото същество – човека и останалите биологични видове – животните?

1. Човекът притежава единствено сред другите биологични видове съзнателност – наличие на втора сигнална система, което го прави единственото мислещо същество на планетата Земя;
2. Човекът произвежда своя собствена окръжаваща го среда – жилища, оръдия на труда, предмети за бита;
3. Човекът променя окръжаващия го свят не само според потребностите си, но и според законите на морала и естетиката;
4. Човекът е способен да действа универсално, а не само според конкретните обстоятелства;
5. Човекът осмисля своята жизнена дейност, целенасочено изменя и планира своята дейност.

Показаните характеристики сочат, че човекът излиза зад пределите на своята биологична природа, като показва действия, които не му носят някаква определена материално полза, което е ясно изразено при животните. На него му са свойствени такива качества като алтруизъм /загриженост за благополучието на други/; той различава добро от зло, справедливост от несправедливост; способен е на жертвоготовност и т.н.

Това показва, че човек се ражда като биологичен индивид, на се формира от нормите на обществото, в което принадлежи, придобива обществено значими ценности и започва да изпълнява определени обществени функции. Всичко това характеризира биосоциалната природа на човека.

Обобщено човекът може да бъде представен по следния начин:

- Индивид – представител на човешкия род, имащ биологични свойства и осъществяващ телесно битие;
- Субект – носител на предметно-критическа дейност и разпоредител на душевни сили;
- Личност – представител на обществото, свободно и отговорно определящ позицията си в него и сред другите членове на обществото;
- Индивидуалност – самобитна, уникална личност, реализираща се в творческа социална дейност;
- Универсум – висша степен на духовно развитие на човека, осъзнаващ своето битие и своето място в света.

Личност

Понятието личност се прилага по отношение на всеки човек, доколкото той индивидуално отразява значими черти на конкретното общество, в което живее. *Основни характеристики навсяка личност* са: самосъзнаването, ценностните ориентации,

социалните отношения, относителната самостоятелност по отношение на обществото, отговорност за своите постъпки.

Личността е не само следствие, но и причина за социални действия, които се реализират в определена социална среда. Икономическите, идеологическите и социалните отношения на исторически тип обществена се пречупват, преработват и проявяват по различен начин, определяйки социалното качество на всеки човек, съдържанието и характера на неговата практическа дейност. Именно в нейния процес човек от дена страна интегрира социалните отношения на околната среда, а от друга – изработва свое специфично отношение към околната среда.

Към основните елементи, съставляващи *социалните качества на човека* се отнасят: социално определената цел на неговата дейност; заеманите социални статуси и изпълняваните социални роли; очакванията, по отношение на тези статуси и роли; норми и ценности (т.е. култура), от които той се ръководи в процеса на своята социална дейност; система от знаци и символи, които използва; ниво на образование и специална подготовка; социално-психологически особености; активност и степен на самостоятелност при вземането на решения и др.

Обобщеното отражение на съвкупността от повтарящи се социални качества на личността се фокусира в понятието **социален тип личност**.

Най-важните компоненти в структурата на личността са:

- **Памет** - Това е система от знания, които е интегрирала личността в процеса на жизнения си път. Те са отражение на действителността във вид на система от научни и други знания;
- **Култура** – Тя е съвкупност от социални норми и ценности, от които човек се ръководи в процеса на своята практическа дейност;
- **Дейност** – В широк смисъл представлява въздействие от субект върху обекти/и. Извън тези отношения дейност не съществува. Тя винаги е свързана с активността на субекта. А този субект при всички случаи е човекът или определена социална общност. Техни обекти могат да бъдат както други хора, така и материални или духовни условия на живот.

Резултат от взаимодействието на тези елементи са *убежденията*. Те са стандарти, с помощта на които човек проявява своите социални качества. Тези стандарти се наричат *стереотипи* – устойчиви, повтарящи се при различни ситуации отношения към други личности, социални групи, социални институции или социални организации, към социалните ценности в обществото. Стеротипизацията зависи от личността, социалната среда и мястото на човека в нея – изобщо, от включеността на личността в обществото. Основа за изграждането на стереотипите могат да бъдат потребности, интереси и т.н.

Пътят от анализа на обществена формация към анализ на личността, свеждането на индивидуалното към социалното позволява да се разкрие в личността същественото, типичното, закономерно формулираното в конкретната историческа система от социални отношения, в рамките на определена класа или социална група, социална институция и социална организация, към която принадлежи личността. Когато става дума за чиностите като членове на дадени социална група, социална класа, социална институция и социална организация, то се имат предвид не свойствата на отделните лица, социалните типове личности.

Понятието *личност* има смисъл само в системата от обществени отношения. Само там може да се говори за социална роля и за съвкупност от роли. Човекът като индивидуалност изразява себе си в продуктивни действия и постъпките му ни интересуват само в смисъла, който те органично се вплитат в обществените отношения.

По-нататък в лекцията се акцентира върху основни научни схващания за личността.

Първото обобщено изражение на структурата на личностно поведение в обществото дава ИМАНУИЛ КАНТ, още преди два века. Той я характеризира със следните качества: *самодисциплина, самонаблюдение, способност да бъде господар на себе си* – такива са ключовите понятия в кантовския етически речник.

В научните спорове за личността могат да се отделят три основни подхода:

1. *Антропологически подход* – Представя личността като носител на общочовешки свойства, т.е. тя се разглежда като родово понятие, обозначаващо човешкия род. Класически израз на този подход е представен в трудовете на ЛУДВИГ ФОЙЕРБАХ, който представя личността преди всичко като продукт на природата и отделя сравнително неголямо внимание на значението на социалните отношения върху формирането на личността.

2. *Социологически подход* – При него личността се разглежда преди всичко като обект и продукт на социалните отношения. В научните разработки на социолога ЕМИЛ ДЮРКЕМ, етнолога и философа ЛЮСИЕН ЛЕВИ-БРЮЛ, психолога ЖАН ПИАЖЕ и др. се разработва принципът на социална обусловеност на психиката, издигнат още от времето на Анри Сен – Симон. Еволюцията на самото понятие има своя израз и в представата за личността щато система от ролево поведение под влияние на социалните очаквания. Това намира своето отражение в така наречената Теория за личността, разработена от американските социолози ТОЛКЪТ ПАРСЪНЗ и ДЖОРДЖ МИЙД.

3. *Персоналистически подход* – Най-голямо и пълно отразжение на този подход се съдържа в концепцията на *екзистенциализма*, която разглежда същността на личността в нейната абсолютна духовна самостоятелност и уникалност. Захвърленият в съвременния индустриален свят човек губи своята индивидуалност, разтваряйки своето АЗ в масата. Тези идеи се развиват в работите на МАРТИН ХАЙДЕГЕР, ЖАН-ПОЛ САРТР и КАРЛ ЯСПЕРС.

Казаното дотук не изключва възможността да се разглеждат и изучават и други характеристики на личността. Съвременната социална психология разглежда личността като актуелен научен проблем. В рамките на тази наука са налице различни спорове относно същността на личността и нейните характеристики.

ЗИГМУНД ФРОЙД разглежда личността като *стремяща се към удоволствие, а обществото като система от забрани и табута*. Безсъзнателното - на първо място сексуалното е източник на човешката активност, което задава мотивацията на социалната активност. Поради невъзможността да удовлетвори напълно своите инстинктивни потребности в тяхната естествено – природна форма заради социалните регулаторни ограничения, човек е принуден постоянно да търси компромис между дълбоките си влечения и обществено-приемливата форма на своята реализация.

По-късно през 1937 г. американският учен ГОРДЪН ОЛПОРТ систематизира 50 *определения на понятието личност*, дани от гледна точка на различни науки – социология, психология, право и др.

Такива изследователи като ТЕОДОР АДОРНО, КАРЪН ХОРНИ и други неомарксистки, и неофройдисти, в своите разработки обосновават парадоксален извод: *нормалната личност на съвременното общество, това е невротикът*. Те смятат, че отдавна са се разпаднали общностите, където са налице общоприети ценности и днес човек е заставен да формира своето социално поведение в нова система от ценности, предпочитания и стереотипи излизайки от дома, попадайки в обществения транспорт, на работа, в клуба, в магазина и т.н. Така той непрекъснато трябва да сменя своето амплуа и социални маски.

Приема се, че понятието *личност* се отнася към най-неопределените и спорни понятия в науката.

В контекста на изложеното дотек в лекцията може да се обобщи, че:

Личност е човекът с неговия неповторим и специфичен начин, по който се приспособява и адаптира към обкръжаващата го социална среда. Основните фактори, които изграждат и развиват човешката личност са:

1. **Езикът и общуването** – Възникването на човешкото съзнание и изграждането на Аз-образа става в процеса на социализацията на човека. В основата на предаването на този опит лежат езика и общуването;
2. **Умствено развитие** – Едновременно със социализацията протича процес на интелектуално развитие, формиране на цялостни представи за предметите и явленията и социалните отношения.
3. **Интелект** – човешкият интелект е съвкупност от конкретни способности, проявяващи се в конкретни сфери;
4. **Способности** – те са индивидуалните възможности на човека за успеха в една или друга дейност;
5. **Самопознаване на АЗ** – крайната фаза на човешката социализация - формирането на човешката личност е изграждането на адекватен А-образ, способстващ по-добрата реализация на човека.

Индивидуалността на личността е нейната специфичност, по отношение на другите, което включва нейните както биологически, така и социални свойства, унаследени или придобити. Тя се изразява в самостоятелността на всяка личност и неговата способност да бъде сам себе си в социалната система, в която съществува. Усъвършенстването на индивидуалността е свързано с преобразуването на обществото и сътрудничеството между хората, които го съставляват.

Мирогледът е важен компонент, който изпълва човешката личност. Той означава овладяване на важни за личността качества: стремеж към високи идеали, определящи целенасочеността на неговата цялостна дейност; дружелюбно отношение с останалите хора и коопериране при различни дейности с тях; активни действия в името на обществото и общността, към които принадлежи човек и т.н.

Всичко това е свързано с изграждане на вътрешен (духовен мир) у човека – процеси на възприемане, усещане, емоции, чувства, воля, памет, ум, ниво на знания, интереси, жизненни позиции, ценностни ориентации и др. Чрез наличието на тези качества и тяхното проявление се определя неговата уникалност и неповторимост като личност.

Съществуват различни форми на ми­роглед:

- *Житейски* – формира се под влияние на жизнените обстоятелства и опирането на жизнения опит;
- *Религиозен* – в неговата основа стоят религиозни възгледи, представи и убеждения;
- *Научен* – формира се въз основа на достиженията на науката, като отразява научната картина на света;
- *Хуманистичен* – той се отнася по-скоро като постигане на цели, отколкото като към реалност; обединява най-добрите страни на научния ми­роглед с представите му за социална справедливост, екологична сигурност и нравствен идеал.

Ядро на човешкия ми­роглед са ценностите.

Ценностите са специфични социални определения на обектите от окръжаващия свят, имащи положително значение за личността и обществото. За общо основание на ценностите служи разбирането за добро и зло.

В зависимост от ценностите личността формира своята **жизнена стратегия**. Тя представлява фундаменталната целенасоченост на личността по посока перспективата за нейното развитие. Отразява глобалното ѝ отношение към социалната действителност и социалното време, неговата оценка и намерения за бъдещата му социална дейност. Чрез жизнената стратегия личността отразява своето съзнание за собствената си позиция в живота и очиртава пътят му на поведение – към промяна или запазване на съществуващото статукво, както и на по-нататъшната си реализация в социума. Тя е показател за степента на социалната зрялост на личността и азвиси от социалното ѝ положение, нивото на образование и възпитаност, както и от чисто психологически фактори – навици, привички, нагласи и т.н. В повечето случаи жизнената стратегия на всяка личност съвпада с целите на обществото или общността, към която тя принадлежи, но е възможно да няма съвпадение между тях.

Личността се разглежда като резултат от **социализацията** на човешкия индивид, който усвоява традиции, система от ценностни ориентации и социални роли, изработени от човечеството. Колкото повече човек може да възприеме и усвои в процеса на социализацията, толкова по-развита личност той представлява.

В заключение следва да се подчертае, че човекът е единственото живо същество на планетата, което изживява свобода. **Свободата на човека** означава преодоляването на предоставените му условия – биологични или социални, които го ограничават в действията му и детерминират неговото поведение. Той започва да строи своя собствена програма за действия, която му позволява да излезе извън рамките на предписаната му налична ситуация, да разшири хоризонта на своето отношение към света, вписвайки се в по-голям контекст на битието. В същото време, взаимодействието на индивида и обществото, от гледна точка на социалния контрол го поставя в ситуация на вътрешна противоречивост. Така човекът не може да осъществи своята индивидуалност и да придобие социални качества извън или отделно от обществото.

Човек не може да стане личност следвайки сляпо и автоматично приспособявайки се автоматически към образците на културата. Той следва да има силите да ги преобразува целесъобразно, но в името на обществото. Но неговите индивидуални действия в тази посока трябва да имат ясно аргументирани социални цели и да са „облечени” в социален смисъл. Това е най-висш израз на неговата биосоциална природа.

REFERENCES

1. **Alekseev, V.P., 1984:** Алексеев, В.П., Становление человечества, Москва, 1984
2. **Darwin, C., 2011:** Дарвин, Ч., Произход на видовете, София, 1950, 2011
3. **Darwin, C., 1947:** Дарвин, Ч., Произходът на човека и половият отбор, София, 1947
4. **Dubinina, N.P., Shevchenko, Y.G., 1976:** Дубинина, Н.П., Шевченко, Ю.Г., Некоторые вопросы биосоциальной природы человека, Москва, 1976
5. **Engels, F., 1945:** Энгельс, Ф., Роль труда в процессе превращения маймуната в человека, София, 1945
6. **Moris, D., 2012:** Морис, Д., Голата маймуна: Изследването на един зоолог върху човека, София, 2012
7. **Rohynskyy, Ya.Ya., 1989:** Рогинский, Я.Я., /отв. ред./, Биологическая эволюция и человек, Москва, 1989
8. **Freud, Z., 1990:** Фройд, З., Въведение в психоанализата, София, 1990
9. **Freud, Z., 1991:** Фройд, З., Ерос и цивилизация, София, 1991
10. **Chardin De Teuyar, 1965:** Шарден де Тейяр, Феномен человека, Москва, Прогресс, 1965
11. **Yung, K.G., 2013:** Юнг, К.Г., За развитието на личността, София, 2013
12. **Darwin, Ch., 1871:** The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex, first published in 1871; <http://darwin-online.org.uk/>
13. **Allport, G., 1950:** The Nature of Personality: Selected Papers, Westport, CN: Greenwood Press, 1950, 1975
14. **Allport, G., 1961:** Pattern and Growth in Personality, Harcourt College Pub., 1961
15. **Wood, B., 1996:** Human evolution, Bioessays 18 (12), 1996